

Vallankumouksellinen Wardi?

MEDIAJULKISUUDEN FEMINIINISET
JA MASKULIINISET ULOTTUVUUDET

”Millä ehdoilla naiset pääsevät julkisuuteen” -kysymys näyttää vuoden 2003 eduskuntavaalien jälkeenkin relevantilta. Kysymykseen ei ole suinkaan vastattu tutkimuksen keinoin tyhjentävästi (vaikka esimerkiksi väitöskirjani käsittelee sitä), ja sen tarkastelu vaatiikin avukseen monenlaisia lähestymistapoja politiikan tutkimuksesta estetiikkaan. Pohdin tässä esityksessä, miten feminiinisyys ja maskuliinisuus, rationaalisuus ja emotionaalisuus liitetään toistojen¹ kautta henkilöiden mediaesityksiin ja tarkastelen samalla julkisuuskeskustelua feministisen mediatutkimuksen kannalta. Yksinkertaistavasti feminiinisyys kytkeytyy privaattiin, maskuliinisuus varsinaiseen viralliseen julkisuuteen. Jaottelu perustuu yleistyneeseen habermasilaiseen tulkintaan, jota on argumentoitu *Tiedotustutkimuksen* numeroissa ja joka edelleen herättää kysymyksiä niin mediatutkijoiden kuin muidenkin tieteiden piirissä.

Norjalainen mediatutkija Jostein Gripsrud (1992, 89) kritisoi erityisesti hollantilaisen feministisen mediatutkimuksen uranuurtajan Liesbet van Zoonenin (1991) esitystä², joka korostaa rationaalisuuden ja emotionaalisen sukupuolittavaa erottelua julkisuuden sfääreissä. Gripsrud väittää, että feministien esiin nostama yhteys rationaalisuuden, poliittisen julkisen sfäärin ja porvariluokan miesten välillä on ideaalikonstruktio, jolla ei välttämättä ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Historiallisesti porvarillisten miesten poliittinen sfääri ei ole noudattanut rationaalisuusperiaatetta, jota habermasilainen teoria julkisuudelta edellyttää. Habermasin teorian ongelmana Gripsrud pitääkin sitä, että kuilu ideaalin ja todellisuuden välillä on altis kritiikille. Tällaisen kriittisen kuilun muodostaa ”periaatteessa avoimen tilan” sulkeminen naisilta ja työläisiltä. Kuitenkin julkisen sfäärin ideaali jää elämään ideologisesti erilaisina median pseudokeskusteluina, illusiona median mahdollistamasta vapaiden keskusteluiden ja rationaalisten argumenttien tilasta. Näin sukupuolten suhteetkin käsitellään yleistävästi ja abstraktisti tässä pseudotilassa. Klassisen julkisen sfäärin ideaalin mukaisesti näistä keskusteluista eliminoidaan irrelevantteina yksityisyyteen viittaavat elementit. (Gripsrud 1992, 90.)

Gripsrudin (1992) mielestä on unohdettu, että Habermasin teoria erottaa ”kulttuurisen” (literary) ja poliittisen julkisen alueen. Kulttuurinen sfääri edelsi historiallisesti poliittista ja kulttuuri-instituutio muotoutui uudella tavalla palvelemaan poliittista julkisuutta. Kulttuurinen ja poliittinen julkisuus jatkoivat elämänsä suhteellisen erillisinä sfääreinä ja varsinkin kulttuurin alueella naiset ja monet muut marginaaliryhmät (palvelusväki, työläiset) ovat osallistuneet tuotantoon ja kulutukseen jopa aktiivisemmin kuin porvarilliset miehet. (Habermas 1971, 52.) Habermasilaisessa katsannossa kulttuurinen sfääri ymmärretään alueeksi, jolla subjekti muodostuu intiimissä yksityissfäärissä.

Käytännössä kulttuurin alue on ollut vähemmän tärkeä porvariston miehille kuin talous ja liikeasiat, mutta se on kuitenkin ollut osa julkista aluetta. Myös emotionaalisuus kuului kulttuurisen alueen teksteihin. Kirjallisuudessa ja teatterissa keskityttiin ihmissuhteisiin, jotka väistämättä sisälsivät myös "irrationaalisia" tunteita. Jostein Gripsrud kysyy aiheellisesti, miksi "rationaalisuusperiaate" on nähty sekä maskuliinisena piirteenä että misogynian merkinä. Samalla perusteella voisi ihmetellä, miksi emotionaalisuus kytkeytyy kulttuurissamme vieläkin vahvasti feminiinisyteen. Nyky-yhteiskunnan ymmärtäminen ei Gripsrudin mukaan ole mahdollista ilman teoreettisia yleistyksiä ja abstraktioita. Rationaalisuus ei näin ollen olisi sukupuolittunutta, vaan yhteiskunnassa orientoituvalta toimijalta vaadittava kansalaiskyky.

Mediateksteissä on kuitenkin nähtävissä emotionaalisuuden ja rationaalisuuden jännite, jolla on merkitys sukupuolille. Jos kyky teoreettisuuteen ja yleistyksiin kytkeytyy edelleenkin julkisuuden sfäärin maskuliinisuuteen, julkisuuden päätoimijat säilyvät tunnuspiirteiltään (ja sukupuoleltaan) maskuliinisina. Esimerkiksi uutistekstit tuntuvat hyljeksivän feminiinistä varsinkin silloin, kun uskottavuus on tärkeää. Talousuutisissa ei itketä, sen sijaan urheilu-uutisissa emotionaalisuus on sallittua. Emotionaalisuus kytkeytyy kulttuurissamme ideologisesti feminiinisiin ominaisuuksiin. Ideologinen "normaali", toistojen tuottama reitti feminiinisten tunnusmerkkien kautta emotionaalisuuteen tehdään näkyväksi monissa representaation lajeissa mainonnasta iltapäivälehtijournalismiin.

Käytän seuraavassa jäsenyyksenä uutisjournalismin tutkimuksessakin argumentoitua "yksityisen" ja "julkisen" erittelyä, sillä se antaa valaistusta niihin työprosesseihin ja erityisesti niihin journalistisen kulttuurin vallitseviin arvostuksiin, joiden seurauksena julkiset tekstit ja representaatiot syntyvät. Marja Keränen on korostanut yksityisen ja julkisen jaon historiallista muuntuvuutta. Rajat ovat epäselviä ja jaottelua voi myös itsessään pitää performatiivisesti tuotettuna. (Keränen 1995, 32; Garam 2002, 28.) Mediajulkisuuden voisi nähdä kerrostuvan, verkottuvan, jäsentyvän ja tuottuvan seuraavanlaisesti:

- Uutisjulkisuus, viralliset selonteot, asiajournalismi eli "julkistettu julkisuus", journalistisesti tärkeäksi arvostettu julkisuuden alue.
- Julkisten henkilöiden yksityiselämä, julkisjuorut, sensaatiot, eli "julkistettu yksityisyys", joka on lähinnä populaarijournalismin journalistisesti vähemmän tärkeäksi arvostettua aluetta.
- Intiimi, törky, tabut, ei julkiseksi tarkoitettu yksityisyys, joka tavallaan "odottaa" pääsyään julkisuuteen ja pulpahtelee esimerkiksi *Jackass*-tyyppisten tositelevisiosarjojen muodossa mediaan.
- Se, mikä ei päässyt julkisuuteen syystä tai toisesta, mikä on vasta kehkeytyvässä, sensuroitu tai vaiennettu julkisuuden puoli, "julkistamaton".

Yhteiskunnallisesti arvostetun, tärkeän alueelle eli journalistisissa teksteissä lähinnä uutisjulkisuuteen (esim. Kunelius 1993) sijoittuvat valtion, hallinnon, elinkeinoelämän, talouden ja politiikan representaatiot. Julkisuudessa niitä edustavat kyseisten alueiden toimijat, siis ne, jotka puhuvat esimerkiksi uutis- ja ajan-kohtaisohjelmissa tai joiden ääni tuodaan autenttisena esille painetussa mediasa. "Tärkeän alueella" henkilöt esiintyvät pääasiassa joko *informantteina* tai *performantteina*: heidän ajamalleen asialle annetaan tilaa ja julkisuutta (informantit) tai he itse edustavat toiminnallaan ja esiintymisellään instituutioita, asioita, toimintoja (performantit). Tärkeän alueella toimivan pitää saavuttaa uskottavuutta ajamilleen asioille mutta myös performanssilleen.

"Ei-tärkeän" alueella asiat esitetään persoonien eli henkilöiden performatii-

visten piirteiden kautta. Kokonaisuutena se on yksityisen piiristä käyttövoimaansa saavaa julkisuutta. "Julkistettu yksityisyys" voisi olla aluetta, jolla mediassa käsitellään esimerkiksi presidentin siviilisäätyä tai terveydentilaa tai henkilöihin liittyvää juoru- ja sensaatiojournalismia, "yksityinen yksityisyys" ei-julkisuuteen-tarjottuina esityksinä arkaluontoisten, henkilöiden intiimiin elämään liittyvien seikkojen pulpahtamista jonkinlaisina välähdyksinä julkisen alueelle, "törkyä". "Ei-tärkeää" luonnehtii löyhä yhteys vallan käyttöön, kontrolloimaton asettuminen ja asettaminen julkisuuden valokeilaan ikään kuin saaliina tai uhrina (tai katseen kohteeksi). Tämän julkisuuden pintaa kaltevuus, joka viettää kohti törkyä ja jolla tasapainoilu vaatii uhrilta erityisiä taitoja.³ Tutkimuksessa tulisi nostaa esiin myös tekstit tai representaatiot, jotka luiskahtavat kokonaan julkisten esitysten ulkopuolelle: torjutut, vaietut ja vaiennetut tekstit. Kiintoisia esimerkkejä ovat vaikkapa journalististen tekstien julkaisematta jääneet tai sensuroidut osat ja yleisökommentit.⁴

Näiden julkisuuksien tarjoamat puhetilat tai vaiennamiset ovat myös sukupuolittuneita tiloja, mistä seuraa sukupuolen arviointia ja neuvottelua. Näkyvintä sukupuolten kamppailu tilasta on julkistetun julkisuuden, tärkeäksi ja merkittäväksi arvostetun piirissä. Kulttuurimme Naiseen liittyvät feminiiniset ominaisuudet ovat tuossa tilassa vain harvoin tuottavaa pääomaa. Julkistetun julkisuuden piirissä feminiinisyttä pyritään siis painamaan taka-alalle. Vaietut asiat, "hiljaisuus" yhdistyvät feminiiniseen usein tavalla tai toisella. Julkkisjulkisuudessa feminiinisyys sen sijaan osoittautuu arvokkaammaksi. Populaarijulkisuudessa feminiinisyys ja emotionaalisuus on "toisteliasta" ⁵.

Abstraktin ideaalijulkisuuden rinnalla kehittynyt kirjallinen, elitistinen julkisuus yksityisten tunteiden ilmaisun paikkana on erityisenä julkisuuden muotona joutunut väistymään ja osittain sen tilalle ovat tulleet populaarit mediat, jotka avautuvat uusina "naisten, palvelijoiden ja työläisten" identiteettiä kehystävinä ja tuottavina keskusteluareenoina. Populaarijulkisuus käy myös neuvotteluja sukupuolesta. Emotionaalisuuden korostus – "Hjallis rakastui nuoreen kansanedustajaan: TÄMÄ ON ISOMPAA KUIN IHASTUS" (*Ilta-lehti* 29.1.2003) – antaa jopa vaikutelman, että naiset tai feminiinisyys sopisivat paremmin postmodernin tavaroituneen median sisällöksi. Silmäyksellä lehtikioskien tarjontaan voi huomata feminiinisen ruumiillisuuden hallitsevuuden visuaalisissa järjestyksissä. Feminiinisyys ei välttämättä kiinnity "naisiin" biologisena tai sosiaalisena sukupuolena, vaan saattaa kytkeytyä myös nuoren miehen ruumiin representaatioihin.⁶

Millaiseksi muotoutuu mediassa "hovikelpoinen" feminiinisyys? Voiko feminiinisyys kytkeytyä julkisen sfäärin edellyttämään uskottavuuteen tai rationaalisuuteen? Nykyisin poliittisilla toimijamiehilläkin tulee olla yksityiselämä, muuten representaatio on tunnetta janoavalle (eliittijulkisuuden ulkopuoliselle) äänestäjäkunnalle liian maskuliininen. Rakentamalla ympärilleen feminiinisyden tunnuspiirteistä muodostuvaa "auraa" voivat poliitikkomiehetkin käyttää taitavasti hyväkseen niin populaaria kuin virallistakin julkisuutta. Leena-Maija Rossi kiinnittää huomiota (erityisesti mainonnan kontekstissa) myös moninaiseen katsojuuteen: "Kuvissa esitettävien sukupuolten ja seksuaalisuuksien merkkien ja merkitysten tulkinnat ja se, mikä tulkitaan kauniiksi, haluttavaksi, ihannoitavaksi ja omaa identiteettiä vahvistavaksi, vaihtelee ja muokkautuu katsojan aseman mukaan. Puhumattakaan siitä, että maskuliinisuus ja feminiinisyys saattavat yhdistyä samassa henkilöahhossa monenlaisina kombinaatioina." (Rossi 2002, 121.) Feminiinisten ja maskuliinisten piirteiden puhuttelevuus suhteessa erilaisiin katsojiin (yleisöihin) vaihtelee tilanteisesti, lajityypin ja kontekstin mukaan. Rationaalinen argumentointi uutishaastattelussa ei kaipaa seurakseen hihitystä, uutisket-
sissä sekin on mahdollista.

Kulttuuriset käsitykset stereotyyppisestä naiseudesta tai mieheydestä ovat monien yhteiskunnallisten käytäntöjen ja ideologioiden vahvistamia lukutapoja. Mediajulkisuudessa feminiinisyys ja emotionaalisuus on "toisteliasta", samoin maskuliinisuuteen yhdistynyt rationaalisuus. Virallisen "julkistetun julkisen" piirissä argumentteihin pitäytyvä poliittinen pinta näyttäyty maskuliinisten toimijoiden kenttänä. Feminiinisydestä tulee julkistetussa julkisuudessa uskottavaa vain tuon pinnan kautta, naamioitumisissa maskuliinisiin valtaesityksiin ja kuvastoihin. Professori Kirsti Lonka kuvaa *Iltalehden* (6.2.2003) haastattelussa⁷ osuvasti ristiriitaa julkisen professorina esiintymisen ja nuoren naisen kulttuuristen merkien välillä. Kun hänestä tuli professori, Lonka alkoi pukeutua virallisemmin kunnes "tanttamaisuuden uhatessa"⁸ huomasi, että voi pukeutua myös minihameeseen. "Sellaiset ajatukset, ettei nuori nainen voi olla uskottava tieteen tekijä tai että minihame ja vaaleat hiukset eivät sovi professorille, ovat ajatusmaailmaa kaaventavia yleistyksiä", Lonka esittää (*Iltalehti* 6.2.2003).

Korkeissa viroissa toimivat kulttuurimme naisiksi kasvatetut ja kasvaneet ihmiset, professorit, juristit, lääkärit, pankinjohtajat ja toimitusjohtajat. televisio-utisten naisankkureista puhumattakaan, ovat naamioitumisen mestareita. Sukupuolen tunnusmerkkien liioittelu vie uskottavuutta, mutta myös miehen pukuun pukeutunut tai maskuliinisuuteen naamioitunut nainen tulkitaan kulttuurissamme epäilyttäväksi. Millaisia nuo naamioitumisen strategiat ovat ja miten naamiot puretaan tai miten ne purkautuvat tietyissä konteksteissa? Kirsti Lonkan haastattelu paljastaa ongelman feminiinisten tunnusmerkkien ja maskuliinisten uskottavuuteen ja rationaalisuuteen yhdistettyjen esitysten välillä. Perinteisen maskuliinisen valtakulttuurin linnakkeiden murtaminen vaatii kulttuurisesti Naiseksi kasvaneelta ja merkityltä sekä taktisia (tilanteeseen sidottuja) että strategisia (suunnitelmallisia) interventioita, joita voi kutsua jopa sukupuolella häiriköinniksi.

Naispresidenttiyden strategiat ja taktiikat

Presidenttiyden ajatellaan edustavan yhteiskunnassamme ylintä valtaa ja siksi presidentti Tarja Halosen mediaesitykset liikkuvat enimmäkseen ns. tärkeän journalismin alueella, "julkistetussa julkisuudessa". Presidentin puhetila on instituutio, eikä siitä neuvotella juurikaan valtamediassa. Monipuolisempia tulkintamahdollisuuksia tulee esille presidentin vuonna 2002 julkistetusta muotokuvasta käydyssä keskustelussa. Rafael Wardin maalaama taulu edustaa sisällön semioot-tisen analyysin näkökulmasta "toisteliasta" feminiinisuuden ja emotionaalisuuden merkkiä kirkkaine väreineen ja kotoisine asetelmineen. Kuvan esittämisen ja julkistamisen konteksti on "toisteliasta" maskuliinisuuden, vallan (ja rationaalisuuden) aluetta, valtioneuvoston esittelysali. Tämä ristiriita aiheutti yhteiskunnallista polemiikkaa, jonka kärki kohdistui presidenttimuotokuvainstituution "toisin toistamisen" mahdollisuuteen. Maalauksesta käyty julkinen keskustelu onkin enemmän tutkimisen ja pohtimisen arvoista kuin maalauksen perinteinen sisällön erittely.

Havainnoimistani keskusteluista (huomiot eivät perustu mihinkään systemaattiseen, kattavaan aineistoon vaan ovat enemmän tai vähemmän tavallisen lukijan havainnot) voi erottaa ainakin seuraavia uloskoodauksia:

Näköisyystulkintoissa keskitytään kuvan ikoniseen esittävyyyteen: maalaus ei ole riittävästi tai on riittävästi mallinsa "näköinen". Valitetaan, ettei presidenttiä tunnista kuvasta tai kehutaan, että "maalaus heijastaa hyvin Halosen aurinkoista persoonaa".

Toiseksi voidaan erottaa instituutiotulkinnat, joissa maalausta pidetään presidentti-instituution ”pyhäinhäväistyksenä”. Feminiininen ja maskuliininen eivät ole riittävän selkeärajaisia, emotionaalisuus ja rationaalisuus ovat ristiriidassa, julkisen ja yksityisen erottelu on epäselvää. Kritiikin mukaan ”tämä ei ole tasavallan presidentin arvon mukaista”.

Kolmannet tulkintatavat juhlivat maalausta toisin toistamisena, ilmauksena poliittistenkin rajojen ja valtainsstituutioiden murtumisesta, jossa feminiinisyys tunkeutuu perinteiselle maskuliiniselle alueelle ja emotionaalisuus ottaa voiton julkisen vallan rationaalisuudesta.

Neljännän ryhmän muodostavat esteettiset tulkinnat, jotka perustuvat maalauksen arvioimiseen ”taiteena”, instituutiokontekstistaan irrotettuna taide-teoksena.

Lopuksi julkisuudessa on esiintynyt myös kuvattavan kohteen ”ymmärtämisestä” lähteviä psykologisoivia tulkintoja. Voidaan esittää, että ”Tarja Halosen maalausharrastus, luonne ja valoisuus saavat maalauksessa tulkinnan”.

Wardin maalauksessa feminiinisyys kulttuurisesti tulkittuna on kuin ”reväytetty” auki ja näyttäisikin siltä, että itse kuvasta ei löydy maskuliinisia elementtejä. Tarkemmin analysoitaessa maalaus kytkeytyy kuitenkin monista nurkistaan kulttuuriseen maskuliinisuuteen; sen konteksti on politiikka ja se on esillä hyvin kontrolloiduissa ja institutionaalisissa ympäristöissä. Myös maalauksen tekijä on kulttuurisesti Mieheksi merkitty taiteilija, joskin taiteilijat liikkuvat usein elastisesti feminiinisuuden ja maskuliinisuuden ulottuvuuksilla, eräänlaisessa semioituneessa khorassa (ks. tulkintaani tästä Julia Kristevan käsitteestä Halonen 1999, 104–112).

Itse kuvan sisältö toistaa leimallisesti feminiinistä tilakäsitystä: Tarja Halosen hahmo on istutettu pöydän ääreen, sisätilaan. Kirsi Saarikankaan (2002, 212) mukaan ”länsimaisen ajattelun perinteessä nainen, naisellisuus ja tila on usein liitetty toisiinsa. Erityisesti sisätila on yhdistetty naisiin, sillä naiset on kulttuurissamme kytketty kotiin ja lapsiin. Sisätila on yhdistetty myös naisen ruumiin muotoihin (...)”. Kun naiset on yhdistetty tilaan ja tila tätä kautta feminisoitu, miehet on kytketty aikaan, joka on hierarkkisesti asetettu tilan ja naisellisuuden edelle (mt.). Halosen muotokuvan vertaaminen aiempiin presidenttien muotokuvaan osoittaa, että Halosen representaatiossa nimenomaan tila on keskeinen feminiininen elementti. Miespresidenttien muotokuvissa taustat ovat perinteisen muotokuvamaalauksen konventioiden mukaisesti vähemmän merkitseviä tai viitteellisiä.

Valtioneuvoston esittelysali tilana kantaa mukanaan myös käsitystä sukupuolesta: ”tilajärjestelyt ylläpitävät ja tuottavat sukupuolieroja, merkityksiä ja tilan sosiaalisia käytäntöjä sekä erilaisia naisellisuuden ja miehyyden esityksiä (...) tilajärjestelyt ylläpitävät, tuottavat, tukevat ja vaikeuttavat sukupuolitettuja ja sukupuolittavia tilallisia käytäntöjä” (Saarikangas 2002, 218). Tila on tuttu myös journalismin tutkimuksessa, mediassa kamppaillaan ja neuvotellaan tilasta ja ajasta. Sukupuolen näkökulmasta voisi kysyä, millainen aika ja tila kehystää julkisuuden miehiä, millainen taas julkisuuden naisia? Naisilta on feministisen tutkimuksen traditiossa ajateltu puuttuvan tila ja paikka (klassisen esimerkin tarjoaa Virginia Woolfin *Oma huone*). Naisen tilaksi on kulttuurissamme ymmärretty sisätila, kohtu tai koti. Tilaa ja naisen ruumista on kuvattu metaforisesti asiaksi tai säiliöksi. Miehyyteen kytkeytyy ulkotila ja aika, ja niiden hallitseminen ja kontrolli ovat arvokasta kulttuurista pääomaa. Julkisuus voidaan ymmärtää jonkinlaiseksi historiallisesti maskuliinista kompetenssia edellyttäväksi ”ulko-työksi”. Kiihtyvä nopeus formuloista uutisvälitykseen ymmärtyy myös tärkeäksi, maskuliiniseksi ajaksi.⁹

Kulttuurissamme naisen on tyydyttävä niin fyysisesti kuin ajallisestikin pie-
neen tilaan. Hoikkuuden ihanne, "suu kiinni ja ole kaunis", kuvaavat ahdasta
fyysistä ja henkistä liikkumavaraa, ajallisesti myös pientä puhetilaa. Naisen sisäti-
la on yksityistä ja nainen toimii sisätilassa. Naisen aika on syklistä, luonnon kier-
tokulkua noudattavaa. Nämä feminiinisiksi tulkitut metaforat näkyvät selkeinä
Rafael Wardin maalauksessa. Presidentti Halosen sijoittaminen privaattiympäris-
töön ja ylhäällä oleva ulko- ja sisätilan eroa korostava pieni puutarhakuva voisi-
vat viitata toisaalta juuri sykliseen aikaan, toisaalta ulko- ja sisätilan erotteluun.
Wardin tulkinnassa Haloselle jää suhteellisen pieni liikkumavara ulkona, omassa
puutarhassa! Tarja Halosen muotokuvassa ilmenee kahlittu ja kehystetty feminiini-
nisyys, "hovikelpoinen" feminiinisyys, joka ei millään tavoin ole uhka masku-
liinisille valtakulttuureille.¹⁰ Itse asiassa muotokuva on feminiinisuuden perfor-
manssi, jolla sukupuoliero tuotetaan ja tehdään hyväksyttävällä tavalla vaaratto-
maksi. Presidentin virallisesta muotokuvasta esitetyt kirjavat tulkinnat ilmentävät
nykyisiä vallasta, sukupuolesta ja julkisuudesta käytäviä medianeuvoitteluja. Mi-
kään positio ei näytä staattiselta itsestäänselvydeltä, ei sukupuoli eivätkä mas-
kuliinisuus tai feminiinisyyskään itsestään selvästi miehiin ja naiseen liittyviltä omi-
naisuuksilta. Julkisuuden dualistinen jako viralliseen, "julkiseen julkiseen" ja pri-
vaattiin yksityisyyteen on myös neuvottelun alaista.

Eläminen rationaalisuuden ja emotionaalisuuden, maskuliinisuuden ja femi-
niinisuuden kaltevilla pinnalla asemoi jatkuvasti nykyistä julkista "eläintä", joka
kamppailee asemasta uskottavan ja tärkeän piirissä mutta välttelee vajoamista
törkytelevision materiaaliksi. Eduskunnan entisen puhemiehen Riitta Uosukaisen
Liehuva liekinvarsi -kirjasta käyty keskustelu havainnollistaa tätä jännitettä –
kuinka olla "aito, kokonainen ja tunteva ihminen" ja toisaalta pitää yllä yleistä
järjestystä, kuinka uskaltaa kuulla omaa itseään ja toisaalta esittää arvosteluky-
kyisyyttä ja itsekontrollia (Garam 2002, 81)? Tarja Halosen ja Anneli Jäätteenmä-
en pääsy poliittiseen ydinjulkisuuteen osoittaa sekä, mikä on kulttuurisesti nai-
seksi merkitylle toimijalle tässä ajassa ja paikassa mahdollista (presidenttiys ja
pääministeriyys). Toisin toistamiset varsinkin "julkisen julkisuuden" piirissä ovat
strategisesti ja taktisesti merkittäviä kulttuuristen sukupuolten rakentumisista
käytävissä neuvonpidoissa. Esikuvien merkitystä ei kannata aliarvioida. Sen sijaan
voi kysyä, mitä esikuvaksi nouseminen edellyttää, vaatiiko se esimerkiksi kulttuu-
risen miehen tunnusmerkkien omaksumista?

Mainonta ja populaariviihde ovat haastaneet postmodernin ihmisen suku-
puoli-identiteettiä (vrt. Rossi 2002). Monissa television sarjafilmeissä ja kome-
dioissa kuten *Älä kerro äidille* ja *Ponille kyytiä* feminiinisuuden ja maskuliinisuu-
den häilyvät rajat on nostettu esille ja toistettu varsin erilaisina ja stereotyyppioita
kiistävinä variaatioina (esimerkiksi sukupuolittuneiden stereotyyppien liioittelu
masqueraden avulla). Maskuliinisuutta ja feminiinisyttä varioidaan usein queer-
lesbo- ja homorepresentaatioissa, mikä saattaa kuitenkin myös syventää tärkeän
ja ei-tärkeän, rationaalisen ja emotionaalisen kuilua, kun sukupuolieron proble-
matisoiminen karsinoidaan erityisyleisöille suunnattuihin lajityyppeihin. Huumo-
ridiskurssista¹¹ on puolestaan pyritty löytämään subversiivisia elementtejä esimer-
kiksi naishahmoista, joilla on "lupa" olla ruma, epämiellyttävä ja äänekkäs. Tämä
on kuitenkin vain yksi strategia hakea puhetilaa julkisuudessa. Miten olla ratio-
naalinen ja emotionaalinen, äänekkäs, hiljainen, uskottava ja arvostettu Nainen?

Viitteet

- 1 Toiston käsite perustuu paljon siterattuun Judith Butlerin ajatukseen performatiivisesta sukupuolesta, joka muodostuu sukupuolen merkkien toistojen ja lainauksien kautta kulttuuriseksi sukupuolen esitykseksi (Butler 1990). Erityisesti mediarepresentaatioiden tarkastelussa lähestymistapa tuottaa hedelmällisiä kontribuutioita (esim. von Bonsdorff & Seppä 2002).
- 2 "...historically and philosophically the bourgeois public sphere model assumes and prescribes a universal distinction between rational public aspects of human nature and emotional private ones. Not coincidentally this distinction is interlinked with fixed gender roles and identities." (van Zoonen 1991, 231.)
- 3 Esimerkiksi kansanedustaja Tanja Karpelan julkisuusuran alkuvaiheet missinä ja mallina ja yksityisen elämän käänneet kuten rattijuoppous ja avioero kuvaavat hyvin julkisuuden pinnan kaltevaa luonnetta, kaiken nielevyyttä, josta eroon pääseminen ja "tärkeän" alueen kriteerien täyttäminen on sinänsä poikkeuksellista.
- 4 Näiden tekstien tutkimus on vaikeaa, mutta yksi esimerkki tämänsuuntaisesta tutkimuksesta on Maarja Lohmuksen (2001) väitöskirja Eestin radion sensuurista 1980-luvulla.
- 5 Ilmaus on Leena-Maija Rossin (2003, 112) oivallus.
- 6 Esimerkiksi *Pahat pojat* (2003) -elokuvan mainos esittää neljää nuoren miehen paljasta ylävartaloa. Annamari Vänskä (2003, 176) on tulkinnut kiinnostavasti Calvin Kleinin mainosten androgynisiä malleja osin "kaanonista poikkeavina maskuliinisuuden esityksinä".
- 7 "IhmisetGLAMOURmuoti" -palstalla toimittaja Nina Pinjolan kirjoittamassa jutussa "professori Kirsi Lonka paljastaa, miksi hän pukeutuu minihameeseen" otsikolla HYVÄSTIT TANTTAMAISSUDELLE.
- 8 "Tanttamaisuus" vastakohtana seksuaalisesti mieskatsojaa viehättävälle representaatiolle kategorisoi erikäisiä naisia nimenomaan maskuliinisen valtakulttuurin näkökulmasta (vrt. Halonen 2002).
- 9 Olisi kiehtovaa pohtia esimerkiksi reaaliaikaisuuden ja maskuliinisuuden kytkeytymistä toisiinsa mediassa, mutta "tilan" puutteen vuoksi jätän tämän kytköksen vain kommentin tasolle.
- 10 Maalaus sinänsä ei muodosta uhkaa, mutta sen synnyttämä yhteiskunnallinen keskustelu ja dialogi voisivat tuottaa uusia näkökulmia ja kyseenalaistuksia.
- 11 Tähän kysymykseen on perehdytty esimerkiksi *Lähikuva*-lehden Nykytelevisio ja huumori -teemanumerossa 3/2002.

Kirjallisuus

- von Bonsdorff, Pauline & Seppä, Anita (toim.) (2002)
Kauneuden sukupuoli. Näkökulmia feministiseen estetiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.
- Butler, Judith (1990)
Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge.
- Garam, Irma (2002)
Julkista yksityiselämää. Poliittika ja erotiikka yleisön silmin. Nykykulttuurin tutkimuskeskus. Julkaisuja 71, Jyväskylän yliopisto.
- Gripsrud, Jostein (1992)
The Aesthetics and Politics of Melodrama. Teoksessa Dahlgren, Peter & Sparks, Colin (toim.) Journalism and Popular Culture. London: Sage, 84–95.
- Habermas, Jürgen (1971)
Borgerlig offentlighed (alk. Strukturwandel der Öffentlichkeit 1962, käännös Elling Schwabe-Hansen, Helge Høibraaten & Jon Øien). Oslo: Gyldendahl.
- Halonen, Irma Kaarina (1999)
Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. Acta Universitatis Tamperensis Vol A:669.
- Halonen, Irma Kaarina (2002)
Sukupuolen paikkoja median ikämatriisissa. Tiedotustutkimus 3/2002, 2–14.
- Keränen, Marja (1995)
Yksityisen ja julkisen muuttuvat rajat. Teoksessa Eräsaari, Leena, Julkunen, Raija & Silius, Harriet (toim.) Naiset julkisen ja yksityisen rajalla. Tampere: Vastapaino, 29–48.
- Kunelius, Risto (1993)
Uskottavuuden anatomia. Kova uutinen, genre ja kansalainen. Tiedotustutkimus 2/1993, 33–45.
- Löhmus, Maarja (2002)
Transformation of Public Text in Totalitarian System: A Socio-semiotic study of Soviet Censorship Practices in Estonian Radio in the 1980s. Turku: Turun yliopisto.

- Rossi, Leena-Maija (2002)
Esteettisten ideaalien sukupuolipolitiikkaa: mainoskuvat halun, identiteettien ja ihanteiden tuottajina. Teoksessa von Bonsdorff & Seppä (toim.), 107–131.
- Saarikangas, Kirsi (2002)
Arki, koristeet ja moderni arkkitehtuuri. Tilan ja sukupuolen suhteista. Teoksessa von Bonsdorff & Seppä (toim.), 211–241.
- Vänskä, Annemari (2002)
Pojista tulee tyttöjä, tytöistä tulee poikia. Calvin Kleinin mainoskuvien androgynian ristiriitaisuus. Teoksessa von Bonsdorff & Seppä (toim.), 159–180.
- van Zoonen, Liesbet (1991)
A Tyranny of Intimacy? Feminist Perspectives on Journalism and the Public Sphere. Teoksessa Dahlgren, Peter & Sparks, Colin (toim.), *Communication and Citizenship*. London: Routledge, 217–235.

Kirjallisuus

- von Bonsdorff, Pauline & Seppä, Anita (toim.) (2002)
Kauneuden sukupuoli. Näkökulmia feministiseen estetiikkaan. Gaudeamus: Helsinki.
- Butler, Judith (1990)
Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity. Routledge: New York.
- Garam, Irma (2002)
Julkista yksityiselämää. Poliittika ja erotiikka yleisön silmin. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 71.
- Gripsrud, Jostein (1992)
The Aesthetics and Politics of Melodrama. Teoksessa Dahlgren, Peter & Sparks, Colin (toim.) *Journalism and Popular Culture*. London: Sage, 84–95.
- Habermas, Jürgen (1971)
Borgerlig offentlighed (alk. *Strukturwandel der Öffentlichkeit* 1962, käännös Elling Schwabe-Hansen, Helge Hoibraaten & Jon Oien). Oslo: Gyldendahl.
- Halonen, Irma Kaarina (1999)
Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. Acta Universitatis Tamperensis Vol A:669.
- Halonen, Irma Kaarina (2002)
Sukupuolen paikkoja median ikämatriisissa. *Tiedotustutkimus* 3/2002, 2–14.
- Keränen, Marja (1995)
Yksityisen ja julkisen muuttuvat rajat. Teoksessa Eräsaari, Leena, Julkunen, Raija & Silius, Harriet (toim.) *Naiset julkisen ja yksityisen rajalla*. Tampere: Vastapaino, 29–48.
- Kunelius, Risto (1993)
Uskottavuuden anatomia. Kova uutinen, genre ja kansalainen. *Tiedotustutkimus* 2/1993, 33–45.
- Löhmus, Maarja (2002)
Transformation of Public Text in Totalitarian System: A Socio-semiotic study of Soviet Censorship Practices in Estonian Radio in the 1980s. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B 248.
- Rossi, Leena-Maija (2002)
Esteettisten ideaalien sukupuolipolitiikkaa: mainoskuvat halun, identiteettien ja ihanteiden tuottajina. Teoksessa von Bonsdorff & Seppä (toim.), 107–131.
- Saarikangas, Kirsi (2002)
Arki, koristeet ja moderni arkkitehtuuri. Tilan ja sukupuolen suhteista. Teoksessa von Bonsdorff & Seppä (toim.), 211–241.
- Vänskä, Annemari (2002)
Pojista tulee tyttöjä, tytöistä tulee poikia. Calvin Kleinin mainoskuvien androgynian ristiriitaisuus. Teoksessa von Bonsdorff & Seppä (toim.), 159–180.
- van Zoonen, Liesbet (1991)
A Tyranny of Intimacy? Feminist Perspectives on Journalism and the Public Sphere. Teoksessa Dahlgren, Peter & Sparks, Colin (toim.), *Communication and Citizenship*. London, Routledge, 217–235.